

Heer Halewyn

zong een liedekijn

Op Gooikoorts (editie 2018) was ik heel aangenaam verrast door de voorstelling 'Halewyn'.

Een gesprek met de bezieler Raphaël De Cock kon niet uitblijven. Bij een kopje Japanse thee en ruby chocolade leer ik niet alleen bij over oude, nieuwe en wereldmuziek maar ook over vuurvliegjes en glimwormen.

Halewyn

Mijn zomer was dit jaar bijzonder. Meestal is het een rustige periode maar dankzij ons project rond de ballade van heer Halewyn stonden we op verschillende festivalpodia. De première was op het festival Alba Nova. We speelden op Gooikoorts en Ham. Overal kregen we schitterende commentaren. Aan de voorstelling, een project van vele jaren, werken mensen mee die uit heel verschillende disciplines komen. Dat heeft tot een verrassend resultaat geleid. De voorstelling spreekt hierdoor een breed publiek aan. Samen met Aline Goffin zing ik de liederen. Bert Ruymbeek speelt accordeon, Edwin van Vinckenroye geeft er een avant-gardistische toets aan met stem en

violen en de elektronische invulling van Stef Vanderhaeghe maakt het geheel eigentijds. Ieder vanuit zijn discipline, hebben we van de verschillende versies die in Europa bestaan, een mooi muzikaal palet gemaakt. Zandkünstleres Colette Dedyn en danseres Nele Callebaut maken het verhaal visueel extra aantrekkelijk.

Halewyn is inderdaad een verhaal dat gekend is binnen Europa. Elk land heeft zo een eigen versie die qua verhaallijn en boodschap vergelijkbaar is met onze Vlaamse versie. De ballade is hier bij ons voor het eerst opgetekend in 1836 maar was reeds lang daarvoor vooral via mondelinge overlevering doorgegeven, of beter door gezongen. Het is vooral in liedvorm dat het verhaal is blijven verder leven. Overal zijn er doorheen de jaren wijzigingen, toevoegingen en weglatingen aangebracht, geheel naar de aard van de mondelinge overlevering. Onderzoek wijst uit dat de Vlaamse versie, hoewel pas laat opgetekend, qua inhoud de meest originele versie zou zijn binnen Europa. Eén van de bekendst opgetekende versies van Jan Frans Willems (1848) werd opgenomen in het curriculum van de lessen Nederlands als

foto: Bart Vanoutrive

Bezieler Raphaël De Cock (links) met Edwin van Vinckenroye

voorbeeld van middeleeuwse literatuur en is zo tot op vandaag redelijk bekend bij het brede publiek. Tegenwoordig wordt het precies niet meer aangeleerd. Dankzij onze leerkracht Nederlands ben ik in de humaniora gefascineerd geraakt door het verhaal. Kwam het door het Middelnederlands, dat iets exotisch had of door het personage van de prinses, die niet truttig was maar echt wel haar mannetje stond? Ik weet het niet, maar het is een verhaal met vele lagen en dat is boeiend om te ontdekken. Een verhaal over volwassen worden, over verleiding, over wraak, over de positie van de vrouw in de samenleving. Iedereen kan er iets in terugvinden dat aanspreekt. Ik wou er zeker iets mee doen.

Tijdens een van de muziekstages in Heuvelsven had ik voor de workshop zang die ballade al eens terug ter hand genomen, maar lang daarvoor ook nog met de groep Keukkojoen en ook samen met Griff en Rémi Decker hadden we al bepaalde delen op eigen muziek gezet. Toch was het project telkens wat aan de kant geschoven. Bij mij echter was het altijd blijven hangen. Ik ben mij dan mede op aandringen van Bert Ruymbeek (*Wör*) echt gaan verdiepen in dat verhaal, daar veel studies uit zowel Finland, Spanje, Hongarije, Engeland en Frankrijk over gelezen. Ik ben ook op gesprek geweest bij het hoofd archiefverwerking van het Letterenhuis Johan Vanhecke, auteur van het boek 'Het hoofd werd op de tafel gezet' en bij Hubert Boone. Beide hadden oude live-opnames en Hubert Boone deelde de vele opgetekende versies die hij te lande had verzameld. Die opnames gebruiken we trouwens als soundscape als inleiding van de voorstelling om de mensen nieuwsgierig te maken.

Na vele uren van intens werken en zonder enige vorm van subsidies, heeft de voorstelling haar definitieve vorm gekregen en was ze klaar om gezien en gehoord te worden. De voorstelling is overal goed onthaald. We hopen nu op de nodige respons van festivals, cc's en scholen om te kunnen toeren in Vlaanderen/Wallonië en Nederland. Het is iets van Vlaanderen maar tegelijk heeft het een Europese uitstraling.

Multi-instrumentalist in uiteenlopende projecten

Mijn vader die als balletdanser veel reisde, bracht na een van die reizen uit Tsjechië twee goede blokfluiten en een metalfoon mee. Ik was vijf jaar en mocht daar op spelen. Mijn ouders zagen de interesse. Op twaalf jaar leerde ik in Bretagne de

foto: Bart Vanoutrive

doedelzak kennen en was direct verkocht. De vlam is pas écht overgeslagen toen ik op terugweg van de turnkring op de radio Liam O Flynne hoorde op de uilleann pipes, de Ierse doedelzak. In 1988 speelde hij op Dranouter. Die muziek kwam heel heftig bij mij binnen. Thuisgekomen heb ik dat concert direct opgenomen, in die tijd nog op een cassette. Die Ierse muziek, dat wou ik spelen. Mijn grootmoeder, aangestoken door mijn enthousiasme, kocht toen voor

Een bijzonder optreden van Halewyn tijdens Gooikoorts 2018

mij een goedkope 'made in Pakistan' doedelzak. Zij woonde op de buiten. Bij haar thuis kon ik ongestoord oefenen en heb ik alles proefondervindelijk ontdekt. Ik voelde dat direct goed aan, had blijkbaar een goed muzikaal gehoor. Naar de muziekschool gaan interesseerde mij niet echt, ik wilde gewoon spelen. Ik ben wel een half jaar in Borgerhout bij een Schotse Showband geweest. Met uitzondering van een oefenfluit heb ik daar nooit een doedelzak aangeraakt. Enerzijds heel frustrerend, anderzijds heb ik daar op korte tijd wel iets van muziek geleerd, de basis van partituren lezen en van vingerzetting. Maar ik wou meer. Via het consulaat van Ierland, heb ik dan het adres van de Ierse doedelzakspelersfederatie,

Na Piobairi Uilleann gekregen en als 17-jarige een brief geschreven. Na zes maanden hebben die mensen mij een aantal boekjes opgestuurd samen met namen van doedelzakbouwers. Opnieuw is mijn grootmoeder met mij naar doedelzakbouwer Arie De Keyzer gestapt en heeft voor mij een uilleann pipes besteld. Ik heb geluk gehad dat mijn ouders me daar ook in steunden en thuis onbepaald kon spelen. Ik was daar zo zot van dat ik elke dag wel vier uren lang speelde. Mijn liefde voor de doedelzak kan ik vandaag nog altijd kwijt bij Griff, het doedelzaktrio samen met Rémi Decker en Liesbet Marivoet.

Ook bij Club Mediéval speel ik doedelzak en zing ik. Met dit ensemble onder leiding van Thomas Baeté brengen we muziek uit de late Middeleeuwen. De bezetting wisselt afhankelijk van de gespeelde muziek. Momenteel hebben we een project rond het Gruuthuse Manuscript. Dit handschrift is een verzameling van een groot aantal Middelnederlandse teksten en bevat tevens de oudste collectie van Vlaamse liederen. Rond deze liederen is de voorstelling opgebouwd.

Als autodidact heb ik mij de hardanger viool eigen gemaakt. Met dit instrument en mijn stem sta ik mee op het podium bij Zefiro Torna tijdens hun nieuwe voorstelling Balsam.

De stem is voor mij een heel dankbaar instrument. Ze biedt oneindig veel mogelijkheden. Eén daarvan is de boventoon- en de keelzang. Ik ben me daar gaan op toeleggen na het horen van verschillende groepen van keelzangers uit Tuva (Hun huur tu, Chirgilchin, Tyva Kzy, Yat-Kha). Samen met Sacha Van Loo, muzikant en

► vriend van tijdens onze studententijd, was ik ontzettend onder de indruk van die zangwijze. Sacha spreekt Russisch en zo was contactleggen na de voorstelling een stuk makkelijker. Die mensen hebben tips gegeven om ons daar in de vervolmaken. Ja, keelzang is niet gemakkelijk. Het vraagt een goede stembeheersing, een goed oor en veel oefening. Resonantie op een bepaalde frequentie, om naast de door de stembanden gebruikte grondtoon, de boventonen te versterken.

Ik zing mee bij Voxtra. Voxtra is een project van Muziekpublique. Een samenwerking tussen zangers uit Madagaskar, Finland, Sardinië, Albanië en België. Dit project brengt het vocale erfgoed uit die verschillende landen samen maar waarbij de eigen traditie heel duidelijk herkenbaar blijft.

Bij A Contrabanda, een ander project van Muziekpublique, kan ik me dan weer uitleven op de gaita. Ik heb de Galicische doedelzak leren bespelen in La Tentation en nu geef ik bij Muziekpublique daarin les. Bij deze groep mag iedereen die zin heeft en het repertoire onder de knie heeft meespelen. Alles op vrijwillige basis. We brengen heel feestelijke muziek en het is altijd heel plezierig om te doen.

foto: Bart Vanoutrive

Danseres **Nèle Callebaut** maakt het verhaal visueel extra aantrekkelijk.

Bij Osuna speel ik samen met Emre Gültekin en ook Thomas Baeté. We maken een muzikale reis van Europa naar het verre Oosten. Bij dit trio komen veel van de reeds genoemde instrumenten aan bod. Daarnaast speel ik ook chatkan (Siberische zither), kaval (eindgeblazen fluit) en mondharp.

Als spin-off van Halewyn vorm ik ondertussen samen met Erwin een duo, EDRA genaamd.

Voltijds muzikant

Ik ben actief in veel verschillende projecten. Van puur folk over wereldmuziek naar oude muziek. Dat is heel fijn en boeiend maar tegelijkertijd ook heel veeleisend. Natuurlijk noodzakelijk als je zoals ik van je muziek wilt kunnen leven. Zelf heb ik het statuut van kunstenaar en probeer alle pr en boekingen zelf te doen.

“Halewyn is een verhaal over volwassen worden, over verleiding, over wraak, over de positie van de vrouw in de samenleving”

Raphaël De Cock

Niet altijd even gemakkelijk, zeker als je weet dat ik niet zo'n goede verkoper ben en aandringen niet in mijn aard ligt. Ik vind persoonlijk dat er in tegenstelling tot een paar jaar gelden ook iets minder interesse is om folk te programmeren. Het aantal folk podia is sowieso al klein. We vallen altijd terug op die paar clubs en bereiken op die manier maar een beperkt publiek. We blijven soms te veel onder de radar. Misschien zien we ons zelf teveel kleinschalig en moeten we daar proberen uit te breken. Ze zouden op hoger niveau meer voor ons moeten opkomen. Er wordt geen moeite meer gedaan of geld vrijgemaakt om aan communicatie te doen. De media kan daar zeker een rol bij spelen. Hoeveel folkmuziek wordt er op de radio gedraaid? Ik wil hier graag het volgende over kwijt. Een drietal jaar geleden is een platform opgericht 'The Belgian Network for World Music', met leden als Muziekpublique, Sfinx, muzikanten uit folk en wereldmuziek, met de bedoeling hier wat aan te doen. Ook Didier Mélon maakt deel uit van dat platform. Hij is de presentator van het

programma 'Le monde est un village' de nog overlevende tegenhanger van 'de groote boodschap' en krijgt nog elke dag zendtijd om aan onze muziek een stem te geven. In Vlaanderen zijn zulke programma's schaars. Niet alleen jammer voor de fans maar ook voor mensen die de muziek niet echt kennen en ook niet kunnen geprikkeld worden door wat ze op de radio horen en daar dan verder naar op zoek kunnen gaan.

Zanger zoekt vuurvliegjes

Op de buiten bij mijn grootmoeder heb ik naast muziekspelen ook vele uren in de natuur rondgelopen. Met een grote interesse voor vlinders, paddenstoelen en planten in het algemeen ben ik op mijn 18de biologie gaan studeren en heb een doctoraatsthesis geschreven rond vuurvliegjes en glimwormen. Het was op een avondwandeling tijdens het festival van Saint Chartier – tegenwoordig festival 'Le Son Continu' au Château d'Ars – dat ik op dat idee ben gekomen. In die streek is het nog pikdonker en plots zagen we overal kleine lichtjes van de glimwormlarfjes. Het onderzoek op het terrein sprak mij enorm aan in de biologie. Ik heb na mijn studies zes jaar gewerkt voor het Instituut voor Bos en Natuur. Onderzoek doen en daarna analyseren was enorm boeiend. Door een politieke beslissing kwam aan dat veldwerk een einde. Van achter een bureau leidinggeven en organiseren was niet echt mijn ding. Ik werk nu nog als freelance onderzoeker mee aan de Universiteit van Antwerpen en werk internationaal samen met andere onderzoekers. Het blijft mij natuurlijk boeien en het zou interessant zijn om de verspreiding van de relatief zeldzaam (geworden) vuurvliegjes hier bij ons te kunnen vergelijken met die in andere Europese landen. Via het platform van Natuurpunt kan iedereen waarnemingen melden. Ik nodig de lezer dan ook graag uit om in eigen buurt op zoek te gaan. Op plaatsen die nog donker genoeg zijn, bossen, holle wegen of een eigen tuin zonder te veel verlichting. Heb je er gevonden, laat het me zeker weten en ik kom af. Misschien kunnen we wel een nachtelijk concertje geven bij het licht van de vuurvliegjes. 🍷

Lus Colpin

www.raphaeldecock.be
www.halewyn-orovivo.be
www.osuna.be
www.griff.be
www.muziekpublique.be
www.waarnemingen.be